

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania H. Ż-M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o wzrost świadczenia z tytułu stażu pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 czerwca 2016 r.,
zażalenia odwołującej się
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 4 kwietnia 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2016 r., III AUa [...], WSC U [...], w sprawie z odwołania H. Ż-M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L. o wzrost świadczenia: 1) ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 687,82 zł oraz 2) odrzucił skargę kasacyjną odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 5 listopada 2015 r. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Apelacyjny wywiódł, że w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia została określona kwotą 12.000 zł. Z kolei, z treści pisma procesowego, jakie organ rentowy przedłożył na wezwanie Sądu drugiej instancji, wynika, że różnica między wysokością emerytury przyznanej odwołującej się a

wysokością tego świadczenia dochodzoną w niniejszym postępowaniu w skali jednego roku (za rok 2014) wynosi 687,82 zł. Na tej podstawie Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że skarga kasacyjna odwołującej się jest niedopuszczalna z uwagi na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia. Według Sądu, sprawa będąca przedmiotem rozpoznania nie jest sprawą o przyznanie (wstrzymanie) emerytury a jedynie o wysokość tego świadczenia i dlatego dopuszczalność skargi kasacyjnej w takiej sprawie zależy od tego, czy wartość przedmiotu zaskarżenia jest co najmniej równa kwocie 10.000 zł. Tymczasem wartość przedmiotu zaskarżenia ustalona przez Sąd Apelacyjny w oparciu o szczegółowe wyliczenie przedstawione w piśmie organu rentowego jest niższa od tej kwoty. Z przedstawionego wyliczenia wynika bowiem, że w skali miesięcznej hipotetyczna emerytura przysługująca ubezpieczonej, ustalona przy uwzględnieniu wniosków zgłaszanych przez nią w toku procesu, byłaby wyższa o kwotę 48,58 zł od emerytury, którą już przyznano skarżącej. Z kolei, pełnomocnik odwołującej się, wezwany do przedstawienia sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczonej w skardze kasacyjnej (12.000 zł), nie wykonał tego zarządzenia w wyznaczonym terminie. W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny uznał, że wyliczenie przedstawione w piśmie organu rentowego jest prawidłowe i na tej podstawie ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 687,82 zł, po czym stwierdził, że skarga kasacyjna odwołującej się - jako niedopuszczalna z mocy samego prawa - podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Apelacyjnego odrzucające skargę kasacyjną ubezpieczona zarzuciła naruszenie art. 398⁶ § 2 w związku z art. 19-24, art. 25 § 1 i art. 26 oraz art. 398²¹ w związku z art. 368 § 2 k.p.c. „przez przyjęcie, że (Y) skarga kasacyjna podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna w sytuacji, gdy na wszystkich poprzednich etapach postępowania podawana przez skarżącą wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia nie była ani przez Sąd (dwukrotnie rozpoznający sprawę), ani przez Organ rentowy sprawdzana i negowana”. W uzasadnieniu zażalenia ubezpieczona powołała się w szczególności na stanowisko wyrażone w orzecznictwie, zgodnie z którym wartość przedmiotu zaskarżenia sprawdzona przez sąd drugiej instancji na podstawie art. 19-24 i art. 25 § 1 w związku z art. 368 § 2 k.p.c. „nie może prowadzić do naruszenia zasad

wynikających z art. 26 k.p.c., czyli stabilizacji wartości przedmiotu sporu”. Według żalącej się, wartość przedmiotu sporu, która nie zostanie sprawdzona i zmodyfikowana przez sąd z urzędu przed doręczeniem pozwu, albo na zarzut pozwanego podniesiony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy (art. 25 k.p.c.) podlega stabilizacji (art. 26 k.p.c.), chyba że nastąpi dopuszczalna zmiana powództwa bądź dojdzie do sytuacji, w której sąd orzeknie ponad żądanie pozwu, co pociągnie za sobą zmianę tej wartości. W rozpoznawanej sprawie żadna z przywołanych sytuacji nie miała miejsca, wobec czego należy stwierdzić, że postępowanie, jakie Sąd Apelacyjny wszczął celem sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej, było bezprzedmiotowe. Wartość przedmiotu zaskarżenia określona w skardze na kwotę 12.000 zł nie zmieniła od chwili wniesienia odwołania i dotychczas nie była kwestionowana ani przez organ rentowy, ani przez Sądy obu instancji. W tych okolicznościach nie zachodziły więc przesłanki, aby przedmiotowa skarga mogła być uznana za niedopuszczalną. Żaląca się wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia oraz „o uwzględnienie kosztów wywołanych niniejszym zażaleniem jako części kosztów w sprawie”.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Zażalenie jest pozbawione usprawiedliwionych podstaw, bo w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w której spór toczy się o wysokość emerytury (do tej kategorii należy sprawa będąca przedmiotem aktualnego rozpoznania), a nie o ustalenie prawa do tego świadczenia, skarga kasacyjna jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia jest co najmniej równa kwocie 10.000 zł określonej w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2001 r., II UZ 13/01, OSNP 2003 nr 2, poz. 47; z dnia 17 lutego 2009 r., I UZ 36/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 250; z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 30/10, LEX nr 707896; z dnia 3 marca 2011 r., II UZ 5/11, LEX nr 846582 i z dnia 21 czerwca 2011 r., III UZ 12/11, LEX nr 966827). Z kolei, sposób ustalania wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których spór dotyczy wysokości świadczenia

powtarzającego się został szczegółowo wyjaśniony w orzecznictwie, zwłaszcza w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2012 r., III UZP 3/12 (OSNP 2013 nr 9-10, poz. 112; PiZS 2014 nr 10, s. 36, z glosą E. Pietrzak), w której przyjęto, że wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, której przedmiotem jest zmiana wysokości świadczenia powtarzającego się (w tym emerytury) podlega ustaleniu na podstawie art. 22 k.p.c. - w odniesieniu do świadczeń przyszłych, a w odniesieniu do świadczeń zaległych - na podstawie art. 19 § 1 k.p.c., przy czym w razie dochodzenia świadczeń przyszłych i zaległych stosuje się art. 21 k.p.c. Wykładnia zaprezentowana w tej uchwale jest konsekwentnie podtrzymywana w późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. postanowienia z dnia 29 stycznia 2014 r., II UZ 67/13, LEX nr 1573832 i z dnia 11 grudnia 2014 r., I UZ 23/14, LEX nr 1604625), wobec czego wykładnię przepisów dotyczących sposobu określania wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) w sprawach o wysokość okresowych świadczeń z ubezpieczeń społecznych (co dotyczy w szczególności emerytur) należy uznać za utrwaloną i Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie w pełni ją aprobuje.

Wartość przedmiotu zaskarżenia, którą Sąd Apelacyjny ustalił w wyniku dochodzenia przeprowadzonego celem sprawdzenia wartości oznaczonej w skardze kasacyjnej (12.000 zł) została ostatecznie określona na kwotę 687,82 zł (czyli poniżej kwoty granicznej, o której stanowi art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Oznacza to, że skarga kasacyjna ubezpieczonej jest niedopuszczalna i z tej przyczyny podlegała odrzuceniu przez Sąd drugiej instancji w ramach wstępnej kontroli wymagań formalnych tego środka zaskarżenia (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Powyższej oceny nie zmienia argumentacja żalącej się podważająca samą dopuszczalność ustalania (weryfikowania) przez sąd drugiej instancji wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczonej w skardze kasacyjnej, skoro we wcześniejszych fazach sporu sądowego (w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym) wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia) podawana przez nią w kolejnych pismach procesowych, nie została w żaden sposób zanegowana (sprawdzona). Dla uzasadnienia stawianej przez siebie tezy o „stabilizacji wartości przedmiotu sporu” żaląca się przywołuje

stanowisko wyrażone w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2015 r., II PZ 5/15 (LEX nr 1681507) i z dnia 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15 (LEX nr 1932245). Należy jednak zauważyć, że odwołanie się do poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w sprawie II PZ 5/15 (według którego możliwość sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji wynikająca z art. 368 § 2 k.p.c. nie otwiera możliwości ponownego sprawdzenia wartości przedmiotu sporu i dlatego pozostaje ona w takiej kwocie, jaka została ustalona przed sądem pierwszej instancji) jest nieuprawnione już z tego względu, że teza tego orzeczenia odnosi się do problematyki związanej z możliwością sprawdzenia przez sąd wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczonej przez stronę w apelacji, której dopuszczalność nie zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia. Tymczasem skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnych orzeczeń sądowych przysługującym poza tokiem instancji, którego dopuszczalność - w przeciwieństwie do apelacji - jest uwarunkowana spełnieniem licznych wymagań formalnych, w tym wartością przedmiotu zaskarżenia, która nie może być niższa od kwoty granicznej wyznaczonej przez art. 398² § 1 k.p.c. Z tej przyczyny w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę, że wartość przedmiotu zaskarżenia określona przez stronę wnoszącą skargę kasacyjną z naruszeniem reguł wynikających z art. 19-24 k.p.c. nie jest wiążąca dla oceny dopuszczalności takiej skargi i podlega sprawdzeniu, zarówno przez sąd drugiej instancji, jak i przez Sąd Najwyższy (postanowienie z dnia 10 listopada 2009 r., II PZ 13/09, LEX nr 574535), przy czym nie ma znaczenia, że wartość przedmiotu sporu (zaskarżenia) nie była wcześniej kwestionowana na etapie postępowania apelacyjnego. Sąd, do którego wniesiono skargę kasacyjną (w pierwszej kolejności jest to sąd drugiej instancji, który dokonuje wstępnej oceny tego środka zaskarżenia pod kątem spełnienia warunków formalnych), jest zatem zobowiązany do przeprowadzenia kontroli dopuszczalności skargi kasacyjnej, w związku z czym może z urzędu sprawdzić podaną przez skarżącego wartość przedmiotu zaskarżenia. Ta powinność rozciąga się również na sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych o podwyższenie emerytury, w których dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia. W takich sprawach zarówno sąd drugiej instancji, jak i Sąd Najwyższy, w oparciu o podstawę prawną wynikającą z art. 398⁶ § 2 i 3

k.p.c., mają obowiązek kontroli dopuszczalności skargi kasacyjnej i weryfikacji wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia, aby wyeliminować przypadki nieprawidłowego oznaczenia tej wartości przez stronę niezadowoloną z rozstrzygnięcia zawartego w orzeczeniu sądu drugiej instancji dla zapewnienia sobie dostępu do postępowania kasacyjnego (postanowienia z dnia 14 stycznia 2011 r., II UZ 35/10, LEX nr 786800; z dnia 20 stycznia 2011 r., II UZ 39/10, LEX nr 786804 i z dnia 4 kwietnia 2011 r., I UZ 8/11, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 148).

Mając powyższe na uwadze, nie można zgodzić się z argumentacją żalącą się jakoby w zaistniałej sytuacji procesowej Sąd Apelacyjny nie był (już) uprawniony do zweryfikowania wartości przedmiotu zaskarżenia, którą skarżąca oznaczyła kwotą 12.000 zł. Chociaż taką kwotę żaląca się rzeczywiście wskazała w odwołaniu od decyzji organu rentowego, a następnie w apelacji od wyroku Sądu pierwszej instancji oraz w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu drugiej instancji, to takie wskazanie nie było wiążące dla Sądu Apelacyjnego przy ocenie dopuszczalności skargi kasacyjnej. Skoro zaś pełnomocnik ubezpieczonej, w terminie zakreślonym przez Przewodniczącego, nie wyjaśnił sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia (z treści pisma jego procesowego wynika tylko tyle, iż w ramach uzupełnienia braków formalnych skargi przedłożono pełnomocnictwo do reprezentowania ubezpieczonej w postępowaniu kasacyjnym), to Sąd Apelacyjny był uprawniony (zobowiązany), aby zarządzić stosowne dochodzenie celem sprawdzenia z urzędu wartości przedmiotu zaskarżenia. W wyniku tej czynności okazało się, że wartość przedmiotu zaskarżenia podana w skardze kasacyjnej została błędnie oznaczona przez ubezpieczoną, bo w rzeczywistości wynosi ona 687,82 zł. W oparciu o takie ustalenie Sąd Apelacyjny prawidłowo rozstrzygnął o niedopuszczalności skargi kasacyjnej i dlatego odrzucił ten środek zaskarżenia. Zaskarżone postanowienie było więc prawidłowe, wobec czego zażalenie ubezpieczonej nie może być uwzględnione.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

[l.n]

